

МЕЙ ФЕЙ – НАЛОЖНИЦАТА СЛИВОВ ЦВЯТ

Иванка Дончева

Великотърновски университет, България

MEI FEI – THE CONCUBINE PLUM BLOSSOM

Ivanka Doncheva¹

University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

Abstract: Mei Fei was one of the favorite concubines of Emperor Xuan Zong (685–762) of the Tang Dynasty, whose stay in the palace coincided with that of another favorite of the emperor, Yang Guifei. But while much has been written about Yang Guifei, almost nothing is known about Mei Fei. The little that is known about her is mostly due to a copy (dating from the end of the 11th – the beginning of the 12th century) of a scroll taken by the bookseller Zhu Zundu, known by the nickname Zhu Wanjuan (“Zhu – the ten thousand scrolls”).

Keywords: Chinese history; Tang Dynasty; Emperor Xuan Zong; Mei Fei; Yang Guifei; harem; concubines; love; intrigue.

Трудно е да си представим колко много красавици е имало в императорските хареми. Всички те са били талантиливи, индивидуални, сръчни. И единственото нещо, което ги обединявало, е било съперничеството за вниманието на владетеля. И те са се борели за това внимание с най-различни методи, които понякога са били такива, че кръвта ни би се смразила.

В предишен доклад разгледах фаталната страст на император Сюен Дзун към наложницата Ян Гуйфей, която му коствала империята, а на нея – живота (Дончева 2022: 324–344). Тази фатална страст оставила дълбоки следи в историята, в литературата и в изкуството. Докато за Сюен Дзун и Ян Гуйфей е писано много, то за една друга голяма любов на същия император – към прекрасната наложница Мей Фей, почти нищо не се знае.

¹ Prof. Ivanka Doncheva, PhD is a lecturer in Classical Archeology at the University of Veliko Tarnovo and a long-time Head of the Department of Classical and Oriental Languages and Cultures; Her research interests and publications are in the field of ancient history, culture and religion of Thrace, Greece and Rome. She was awarded the title of Professor Emeritus of the University of Veliko Tarnovo. Email: i.doncheva@ts.uni-vt.bg; vanini.vt@gmail.com

Нейното име не се среща в нито едно официално историческо съчинение и се споменава само в „Биографията на съпругата Мей“, запазена в антология на династия Юан и приписвана на писателя от династията *Тан Цао Йе*. Малкото, което се знае за нея, дължим най-вече на един препис (датиращ от края на XI – началото на XII век) на свитък, взет от книжаря *Джу Дзунду*, известен с прозвището *Джу Уандзюан* („Джу – десетте хиляди свитъка“)².

Мей Фей била родом от околия *Путиен* (в днешната провинция *Фудзиен*), била дъщеря на потомствения лекар *Дзян Джусюн* и носела фамилното име *Дзян*. Още от съвсем малка била влюбена в поезията и едва деветгодишна знаела наизуст части от „Книга на песните“, мечтаейки един ден и за нея да пишат така. Удивен, баща ѝ я нарекъл „*Цайпин*“ – по името на една от песните, в която се разказвало как жените вземали участие в храмовите ритуали наравно с мъжете (Беливанова 2012: 249).

През периода на управление на император *Сюен Дзун* под девиза „*Кайюан*“ („Ново начало“, 713–719 г.), довереният евнух на императора *Гао Лишъ* бил изпратен в района на днешните провинции *Фудзиен* и *Гуандун*, славещ се с красивите си жени, със задача да открие нови попълнения за императорския харем. Именно тогава *Гао Лишъ* попаднал на младата, едва 15-годишна красавица *Дзян Цайпин*, бил впечатлен от невероятната ѝ красота и незабавно я отвел в столицата *Чанан*.

След като император *Сюен Дзун* видял новодошлата наложница, той останал възхитен от външната и вътрешната ѝ красота и мигновено забравил за другите близо 40 хиляди наложници, които обитавали дворците му в двете тански столици – *Чанан* и *Луоян*. И както пише анонимният автор на достигналата до нас творба за живота на *Мей Фей*, след като приел младата *Дзян Цайпин*, императорът гледал на останалите наложници „като на прах под нозете си“. А и те самите прекрасно разбирали, че не могат да се сравняват с нея нито по хубост, нито по способности.

Освен хубост *Мей Фей* притежавала и многостранни таланти – пишела стихове, рисувала, свирела на нефритена флейта, пеела и танцувала прекрасно. За разлика от другите наложници тя почти не се гримирала, обличала се скромно и се държала изискано, излъчваща с външността и поведението си такова изящество, което не можело да се опише с думи. Деликатна и нежна, *Мей Фей* не била склонна към ревниви пререкания или участие в дворцови интриги и затова била популярна сред всички останали дами от харема на императора (Young 2020, pass.).

² Преводът е на проф. д-р Александър Алексиев – В: Средновековна китайска литература. Христоматия, първа част, с. 248–257.

Дзян Цайпин обожавала сливовия цвят и навред край покоите си и по парапета на верандата си тя пожелала да бъдат засадени множество сливови дръвчета, а императорът собственоръчно издигнал там стела с надпис „Сливово беседа“ (Chi 2015: 212). Щом цъфнели сливовите дръвчета, Дзян Цайпин им се любовала и пишела стихове. Заради тази нейна страст към цъфналите сливови дръвчета, а и заради нейната изящна хубост, императорът я нарекъл *Мей* – в превод „сливов цвят“, а след като получила и титула *Фей* за най-високопоставена наложница, тя станала известна под името *Мей Фей*. Сред прекрасните стихове на *Мей Фей* имало седем оди „фу“, озаглавени „Самотната орхидея“, „Крушова градина“, „Сливов цвят“, „Флейта“, „Стъклена чаша“, „Ножица“ и „Пъстър прозорец“ (Беливанова 2012: 249).

От дълго време Поднебесната империя се радвала на мир и спокойствие, а между императора и братята му царяло пълно разбирателство и обич. Те всеки ден се срещали и пирували, а *Мей Фей* била винаги край тях – рецитирала и пеела, танцувала под акомпанимента на бялата си нефритена флейта (Усов 2014: 82).

Това спокойствие и прекрасната атмосфера в двореца били нарушени след появата на една нова наложница – всеизвестната *Ян Гуейфей*. Има различни версии за нейната поява, пак с участието на доверения евнух *Гао Лишъ*. Едната е, че чрез нея *Гао Лишъ* се опитвал да утеши император *Сюен Дзун* след смъртта на съпругата му *Ву*; другата, че *Мей Фей* не се поддадала на *Гао Лишъ*, който искал чрез нея да манипулира императора и затова той ѝ потърсил заместничка, която да бъде по-благоклонна в това отношение (Delambre 2010, pass.).

Ян Гуейфей също била надарена с красота и многобройни таланти, но най-вече с хитрост и остър, пресметлив ум. Част от вниманието, което получавала *Мей Фей*, постепенно се прехвърлило върху новата наложница и макар императорът да не се бил отдръпнал напълно от *Мей Фей*, между двете му фаворитки се разгоряло съперничество и ревност. Двете всячески избягвали срещите и за тази цел се придвижвали по различни маршрути. *Ян Гуейфей* била завистлива и изкусна в интригите, докато *Мей Фей* имала мек и деликатен характер и по никакъв начин не можела да се противопостави на съперничката си. В края на краищата надделяла *Ян Гуейфей* и *Мей Фей* била преместена от Западните в Източните покои на двореца *Шанян* (Усов 2014: 82).

След време императорът се затъжил за *Мей Фей* и наредил да я доведат тайно в покоите му, където двамата си припомнили любовта си и утешавали взаимно неудържимата си скръб.

На сутринта обаче, след като императорът не се появил на обичайната си аудиенция, *Ян Гуейфей* се втурнала в покоите му и макар че не успяла да завари *Мей Фей*, която междувременно била изведена от евнусите, които предупредили *Сюен Дзун* за идването ѝ, разбрала за срещата между двамата. След бурния скандал, вдигнат от властната *Ян Гуейфей*, императорът бил принуден окончателно да се раздели с *Мей Фей*. Той наредил да занесат на *Мей Фей* останалите при него нейни вещи и украшения, от което тя разбрала, че вече е окончателно отхвърлена. А императорът просто не искал да предизвиква гнева на *Ян Гуейфей*.

Искайки да си възвърне благоволенieto на императора, *Мей Фей* дала хиляда златни монети на придворния евнух *Гао Лишъ* с молба да намери поет, който подобно на знаменития поет *Съма Сянжу*³ да ѝ напише ода, с която да привлече отново вниманието на височайшия ѝ любим. *Гао Лишъ*, който се стараел всячески да угоди на новата фаворитка *Ян Гуейфей* и боекъ се от властта ѝ, наредил да ѝ предадат, че не може да намери такъв поет. Тогава *Мей Фей* решила сама да опише тъгата и самотата си в ода, която, по аналогия на прочутото произведение на *Съма Сянжу*, нарекла „Ода за Източните порти“ (Усов 2014: 84).

Ето само началото и края ѝ в прекрасния превод на Александър Алексиев:

*Огледалото нефритено покрито е със прах.
Пресъхнали са в шкафчето ми всичките парфюми.
Прическа да си правя – сили не събрах...
Защо да си обличам скъпите костюми?
Във ледени покои – безмълвие и прах...
Тук само мисли тъжни блуждаят из ума ми.
.....
Как жалка завист тук така невидимо избликна,
коварна ревност изведнъж навсякъде проникна!*

*Любият човек без свян от мен отнеха,
отлъчена в покои прашни се мъча без утеха!*

³ Според легендата, императрица *Чън*, съпруга на ханския император *У-ди*, след като загубила благоразположението на владетеля, била преместена в двореца *Чанмън* или „Дългите порти“. Решена да го спечели отново, тя дала хиляда златни монети на знаменития поет *Съма Сянжу* и го помолила да ѝ напише ода, в която да опише скръбта ѝ. Поетът съчинил „Ода за Дългите порти“, с чиято помощ тя успяла да събуди отново любовта на императора.

*Животът ми – мечта, във миг се в празен сън превърна,
В печал безкрайна тъна аз, стъмни ли или съмва?*

*И от зори до късен мрак сега, безспир се тука скитам,
във пустия дворец, сама, без сили, без защита!*

.....
*Лице закривам със ръкав, и в плач се пак обливам...
В покои източни се лутам аз, и там забравена погивам...*

Когато *Ян Гуейфей* разбрала за поемата, се възмутила как може „жалката и недостойна наложница *Дзян* да се осмелява да занимава императора с недоволството си и да храни празни надежди“ (Lee 2014: 169). След това поискала от *Сюен Дзун* да я удостои с бърза смърт, но императорът отминал казаното от *Ян Гуейфей* с мълчание.

След този случай императорът наредил тайно да предадат на *Мей Фей* огърлица от скъпоценни бисери, но тя отказала да приеме подаръка му. В отговор написала следните стихове, които помолила да бъдат предадени на императора:

*Вежди – листенца тънки върбови,
неизписвани вече остават отдавна,
размазан грим със сълзи примесва се,
червената ми дреха напява бавно.*

*Момичето, заключено в Чанмън само,
защо му трябва да се разкроява.
С тез бисери пък, самотата си ли то –
лекарство чудодейно, ще лекува?
Самотата ли да заглушавам?*

След като прочел стиховете, императорът много се натъжил и наредил на служителите от Музикалната палата да създадат по текста му песен, наречена „*Шена бисери*“.

След време, през 755 год., *Ан Лушан* вдигнал бунт срещу императора, превзел втората столица *Луан* и се насочил към столицата *Шанан*. *Сюен Дзун* бил принуден да бяга, търсейки спасение в западните райони, като взел със себе си и *Ян Гуейфей*. По пътя придружаващите ги войници започнали да недоволстват, обвинявайки любимата на императора за всичко, което се било случило. Казвали, че тя и нейните роднини ограбили хазната и че бунтът е избухнал заради нея. *Ян Гуейфей* била обвинена в ма-

гъосничество, че е омагьосала императора и че поддържала красотата си с помощта на наркотик, направен от човешка кръв (Эрлихман 2006: 182).

На 15 юли край хълма Мауей, в провинция *Съчуан* се стигнало до открит метеж, при който след убийството на главния министър *Ян Гуоджун*, братовчед на *Ян Гуейфей*, войниците поискали да им бъде предадена и тя самата. За да се спаси, императорът бил принуден да се съгласи и тя била удушена. Тогава *Ян Гуейфей* била на 37 години.

След завръщането си в столицата *Чанан* императорът наредил да издирят *Мей Фей*, но не могли да я открият. Тогава *Сюен Дзун* издал заповед, в която се казвало, че този, който успее да открие *Мей Фей*, ще бъде назначен за чиновник втори ранг и ще получи милион монети. Въпреки това *Мей Фей* не била открита и императорът бил принуден да се обърне за помощ към магьосници, но и те не открили никаква следа от нея (Усов 2014: 86).

Един ден на императора му се присънила *Мей*, която му казала, че след като той си тръгнал от столицата по време на бунта, тя намерила смъртта си от ръцете на бунтовниците. Намерили се обаче добри хора, които се смилили над нея и я погребали под едно сливово дърво, източно от езерото. След като се събудил, императорът веднага заповядал да копаят на източния бряг на езерото *Тайе*, но не открили нищо там. Тогава императорът си спомнил, че на брега на езерото при Топлия извор също има сливови дървета и наредил да копаят и там, като този път отишъл лично, за да се увери дали *Мей Фей* е погребана там. Едва започнали да копаят и на дълбочина около метър се показало тялото ѝ, увито в бракатено покривало и положено във винена делва (Беливанова 2012: 255). При огледа на трупа се установило, че тя била прободена с нож в гърдите.

След откриването на тялото ѝ, *Мей Фей* била погребана с подобаваща за любима императорска наложница траурна церемония, като императорът сам съчинил надгробния надпис.

Съществува и друга версия за смъртта на *Мей Фей*, лансирана във филма „*Фаворитката Мей Фей*“ на режисьора *Чжан Шичуан* (по сценарий на Чен Сяо Цин) от 1941 год. (Обр. 1 – 3) Филмът е прожектиран и в рамките на Фестивала на китайското кино в Париж през 2010 год., където предизвиква възторжени отзиви и става обект на задълбочени анализи не само на самия филм, но и на китайската история през този период. Според тази версия при превземането на столицата *Шанан* през 755 год. *Мей Фей* била пленена от *Ан Лушан*, който поискал да я направи своя съпруга. *Мей Фей* отказала да се подчини на узурпатора, хвърлила се в реката и се удавила (Delambre 2010, pass.).

За разлика от *Ян Гуйфей*, на която са посветени много филми, литературни и музикални произведения, то популярността на другата императорска любима – *Мей Фей* е била много по-скромна. Но все пак, когато художниците нарисуват някоя красавица с клонче сливов цвят в ръка, всички знаят, че това е прочутата хубавица от династията *Тан*, живяла в годините на *Мин Хуан* (храмовото име на император *Сюен Дзун*) (Усов 2014: 86). Рядко обаче се среща някой, който да може да каже коя точно е била тя. А това е тъкмо *Мей Фей*, императорската наложница, станала любимка на владетеля благодарение на красотата си. *Мей Фей* и *Ян Гуйфей*, двете първи фаворитки на *Мин Хуан*, са много различни – за едната знаят всички, другата не е известна никому. Ясно е защо тогава хората се отнасят различно към всяка от тях. Това са думите, с които завършва повествованието на анонимния автор, който написал историята на *Мей Фей* с „много красив почерк през седмия месец на втората година от управлението на династия *Тан* под девиза *Даджун* (Великата среда)“, т. е. през 848 год. (Беливанова 2012: 257).

В заключение ще изтъкна, че едни от най-хубавите изображения на *Мей Фей* (**Обр. 4–7**) дължим на младата художничка от китайско-американски произход⁴ Каролин Йънг (Young 2020, pass.), запалена изследователка на историята и културата на древен Китай и стремяща се, както самата тя пише, да рисува „в стила на традиционно китайско рисуване с четка, при което множество светлинни маси от цвят се прилагат в последователни слоеве, за да се изгради интензивността на цветовете“.

Библиография

Беливанова 2012: Беливанова, Бора (съставител). Средновековна китайска литература – христоматия, I част. Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, 2012 [**Belivanova 2012:** Belivanova, Bora (sastavitel). Srednovekovna kitatayska literatura – hristomatiya, V. Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2012] ISBN: 978-954-524-813-9

Дончева 2022: Дончева, Иванка. Ян Гуйфей – фаталната страст на император Сюен Дзун. – В: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа. Том VII. Издателство „Фабер“, Велико Търново, 2022 [**Doncheva 2022:** Doncheva, Ivanka. Yan Gueyfei – fatalnata strast na imperator Suen Dzun. – V: Diplomaticheski, ikonomicheski i kulturni otnosheniya mezhdu Kitai i stranite

⁴ Осиновено дете от китайско-американско семейство, живеещо в Хонг Конг.

ot Centralna i Iztochna Evropa. Tom VII. Izdatelstvo “Faber”, Veliko Tarnovo, 2022] ISSN: 2603 – 5030 (Print)

Усов 2014: Усов, Виктор. В гареме Сына Неба: Жёны и наложницы Поднебесной. Москва: Алгоритм, 2014 [**Usov 2014:** Usov, Viktor. V gareme Syna Neba: Zhyony i nalozhnicy Podnebesnoj. Moskva: Algoritm, 2014] ISBN 978-5-4438-0583-2

Эрлихман 2006: Эрлихман, Вадим. Любовь, погубившая империю. – В: Вокруг света, № 8, август 2006, с. 176 – 184 [**Erlihman 2006:** Erlihman, Vadim. Lyubov', pogubivshaya imperiyu. – V: Vokrug sveta, № 8, avgust 2006, s. 176 – 184]

Chi 2015: Chi, P. Jiang Chaipin. – In: *Notable Women of China: Shang Dynasty to the Early Twentieth Century*. (B. B. Peterson, Ed. B. Qiyu, trans.). London: Routledge, 2015, pp. 211 – 213.

Delambre 2010: Raymond Delambre, *Mei Fei*. Festival du cinema chinois de Paris. Analyse des films 2010; Available at: <http://www.festivalducinemachinoisdeparis.com/spip.php?article269> [Accessed 10.02.2023]

Lee 2014: Lee, L. X. H. Jiang Caiping. – Lily Xiao Hong Lee, Sue Wiles, *Biographical Dictionary of Chinese Women, Volume II: Tang Through Ming 618–1644*. New York: Routledge, 2014. Available at: <https://www.routledge.com/Biographical-Dictionary-of-Chinese-Women-Volume-II-Tang-Through-Ming-618/Lee-Wiles/p/book/9780765643148> [Accessed 10.02.2023]

Young 2020: Caroline Young, *Mei Fei – blossoms in the snow*. – In: *Wijshedsweb – Quest for Wisdom*, August 19th 2020 Available at: <https://wijshedsweb.nl/wijsheid/mei-fei-%E2%80%95-blossoms-in-the-snow/> [Accessed 10.02.2023]

Обр. 1 – Сцена от филма „Фаворитката Мей Фей /
La favorite Mei Fei“, 1941 г., Шанхай

Обр. 2 – Сцена от филма „Фаворитката Мей Фей /
La favorite Mei Fei“, 1941 г., Шанхай

Обр. 3. Сцена от филма „Фаворитката Мей Фей /
La favorite Mei Fei“, 1941 г., Шанхай

Обр. 4. Мей Фей – картина върху коприна, художник Каралайн Йънг

Обр. 5. Мей Фей – картина върху коприна, художник Каралайн Йънг

Обр. 6. Мей Фей – картина върху коприна, художник Каралайн Йънг

Обр. 7. Мей Фей – картина върху коприна, художник Каралайн Йънг